

mgr inż. arch. Wiktor Wróblewski
rozprawa doktorska
promotor: dr hab. inż. arch. Bartosz Walczak, prof. PŁ.

MOŻLIWOŚĆ TYMCZASOWEGO ZAGOSPODAROWANIA „PUSTEK MIEJSKICH”

Streszczenie

Przedmiotem dysertacji są pustka miejska, tymczasowe zagospodarowaniem i rola architekta w kreacji krajobrazu tymczasowego. Występowanie pustek w miastach przemysłowych zmniejsza ich szanse rozwojowe. Wyzwaniem dla architektów-urbanistów jest wskazanie amatorów i kolonizatorów – „drożdży” rewitalizacji, którzy uruchomią konieczny proces recyklingu przestrzeni.

Konieczność zaplanowania i wytworzenia przejściowych form wynika z powszechnego w rejonach objętych recesją zjawiska pustek miejskich. Długoterminowy charakter, znaczny zakres oraz koszty przyszłej, ewentualnej rewitalizacji obszarowej wymuszają stosowanie tymczasowych rozwiązań. W rozprawie założono, że tymczasowe zagospodarowanie może być przedmiotem projektowania. Zbadano jaka jest funkcja architekta-urbanisty, jakimi metodami i narzędziami może on kreować krajobraz miasta w procesie zagospodarowania pustek.

Przy użyciu semiotycznego aparatu badawczego została opisana pragmatyczna relacja ZNAK ↔ ODBIORCA, wyjaśniająca, dlaczego porzucone, nieużytkowane tereny i obiekty miasta rzutują na całe swoje otoczenie. Ponadto wykonano klasyfikację wielowzględowną pustek miejskich przeprowadzając analizę ich genezy, fazy życia, formy, położenia oraz kontekstu przestrzennego i typu sąsiedztwa.

Analizy zasad rozwoju zrównoważonego i ładu zintegrowanego oraz doktryny Nowy Urbanizm i Urbanizm Krajobrazowy pokazują kierunki poszukiwań rozwiązania problemów zagospodarowania pustek i transformacji krajobrazu miast przemysłowych. Zbadano zatem możliwości i ograniczenia tymczasowego zagospodarowania, jego formy i funkcje oraz efekty. Metodologia myślenia kierowniczego i wynikające z niej modele kreacji krajobrazu miasta posłużyły do opisu i identyfikacji metody kreacji w działaniu typu *solvitur ambulando*, będącego *de facto* rodzajem pilotażu w długiej i trudnej drodze do celu.

W części poświęconej metodom kreacji opisano prosumpcję krajobrazu miasta oraz sposoby uruchomienia procesów prosumpcji, ich podtrzymywania a także sterowanie nimi. Proponowanym rozwiązaniem jest stosowanie, na wzór gospodarczych start-upów, prototypowania i metod iteracyjnych, w których powinnością architekta-urbanisty jest ewaluacja teorii po każdej pętli. Warsztat zawodowy architekta-urbanisty powinien pozwalać na „walidację uczenia się” w całym procesie wprowadzania, administrowania i zakończenia tymczasowych form i funkcji w przestrzeni miasta.

Następnie opisano sposób wdrożenia procesu tymczasowego wypełniania pustek miejskich zastosowanego przez *Glasgow City Council* w programie *Stalled Spaces* oraz narzędzia wypracowane w sieci tematycznej REFILL w ramach europejskiego programu Urbact. Istotne są względnie niskie koszty zastosowanych rozwiązań oraz pośrednictwo magistratu pomiędzy właścicielem a mieszkańcami, gwarantujące obu stronom korzystne i bezpieczne rozwiązania prawne.

Rozszerzony na inne rejony Szkocji eksperymentalny program *Stalled Spaces* z Glasgow oraz wiedza uwierzytelniona w procesie weryfikowanego uczenia się europejskich miast w sieci

REFILL, a także obserwacja procesu rewitalizacji Łodzi pozwalają na stwierdzenie, że umożliwienie mieszkańcom działań prosumenckich może skutecznie rozwiązać problem tymczasowego zagospodarowania pustek. W rezultacie możemy przyjąć, iż rewitalizacja poprowadzona jedynie siłami miasta nie może być pełna. Ze względu na gospodarcze cykle koniunkturalne nawet w „bogaty” miastach, okresowo może brakować inwestorów. Porzucone tereny prywatne, których właściciele czekają na powrót koniunktury, wymagają aktywnego uruchamiania i sterowania procesami w bliżej nieokreślonym czasie oczekiwania. Z przeprowadzonych w pracy analiz wynika, że możliwym rozwiązaniem problemu jest cykliczne powtarzanie tymczasowego zagospodarowania terenu, aż do osiągnięcia wewnętrznej rehabilitacji pustki miejskiej, lub pojawienia się zewnętrznej koniunktury do jej wypełnienia.

Zestawienie końcowe głównych wątków rozprawy, zawiera podsumowanie i oceny rezultatów przeprowadzonych badań. Dotyczy zmian funkcji użytkowników i architekta-urbanisty oraz przyrostowej metody kreacji urbanistycznej, opartej na odkryciach, a więc sprowadzającej się do wypracowywania sposobów rozwiązania problemu pustek i ich tymczasowego zagospodarowania „w drodze”. Możliwość taką daje prototypowanie i pilotaż.

Ocena zrealizowania trzech przedmiotów badania tj. pustki miejskiej, tymczasowego zagospodarowania i funkcji architekta-urbanisty jest przeprowadzona w trzech przyjętych na wstępie perspektywach metodologicznych. Natomiast ocena wkładu w rozwój wiedzy i warsztatu architekta-urbanisty jest oparta na analizie komercjalizacji wyników badań przez pryzmat wzrostu wartości nieruchomości. Końcowe rekomendacje są adresowane do środowiska zawodowego i jego otoczenia a dotyczą praktyki urbanistyki operacyjnej oraz dydaktyki urbanistyki.

Na marginesie głównego tematu pracy pojawiły się dwa zagadnienia wymagające dalszej eksploracji. Planuję zbadać możliwość wdrożenia w urbanistyce operacyjnej „regulacji generatywnych”, czyli „urbanistyki parametrycznej” oraz uważam, że potrzebny jest metaopis problemów „urbanistyki krytycznej”.

THE POSSIBILITIES OF TEMPORARY LAND USE FOR URBAN VOIDS

Summary

The subject of the conducted research are urban voids, temporary land use and the role of architect in the creation of the urban landscape. The presence of voids in post-industrial cities reduces their development opportunities. Thus, the challenge for architects and-urban planners is to identify amateurs and colonizers - "yeast" of previtalisation, who will launch the necessary process of space recycling.

The necessity to plan and produce transitional forms results from the urban void phenomenon, widespread in areas of recession. The long-term nature, significant scope and costs of future area revitalization require the use of temporary solutions. The dissertation assumes that temporary land use can be the subject of urban design. In consequence, the thesis examines the methods and tools architects can use to create a temporary city landscape in the process of developing voids.

Semiotic research apparatus is used to describe a pragmatic SIGN↔RECIPIENT relation and to explain why the abandoned, unused areas and objects in the cityscape influence their entire surroundings. In addition, a multi- feature classification of urban voids was made by analyzing their genesis, life phase, form, location, spatial context and neighborhood type.

Analysis of the principles of sustainable development, integrated approach towards the urban landscape, and trends of New Urbanism and Landscape Urbanism displayed the

directions of research for solutions to the problems of voids recycling and transforming the landscape of post-industrial cities. As a result, the possibilities and limitations of temporary land use, its form, functions and effects were surveyed. The structure-versus-process models of the city landscape creation resulting from the conducted research were used to identify and describe a lacking method of urban creation termed *solvitur ambulando*, a type of creation, which is in fact a kind of piloting a long and difficult way from a void to the final form.

The part devoted to the creation methods describes the prosumption of the city landscape and the ways to start the process, sustain and control it. The proposed solution is to use, as in the model of economic start-ups, prototypes and iterative methods, in which the architect-urbanist's duty is to evaluate the theory after each loop. A professional architect's toolkit should allow for "validation of learning" in the whole process of introducing, administering and terminating temporary forms and functions in the city space.

Furthermore, the dissertation presents the key experiences of urban void temporary use practitioners. It describes the implementation of the process of temporary land use in Glasgow. The *Stalled Spaces* program proposed by the City Council and the tools developed in the REFILL thematic network as part of the European Urbact program, are analysed. Apparently, low costs of the applied solutions and intermediation of the municipality between the owner and the residents are essential factors, guaranteeing both sides beneficial and safe legal solutions.

The experimental *Stalled Spaces* program from Glasgow, extended to other regions of Scotland, and the knowledge validated in the process of verified learning of European cities in the REFILL network, as well as the observation of Łódź's revitalization process allow us to state that aiding residents to start prosumption activities can effectively solve the problem of temporal use of voids. As a result, we can assume that the revitalization conducted only by the city forces cannot be full. Due to the economic cyclical processes, even in "rich" cities, investors may be temporarily absent. Abandoned private areas, whose owners are waiting for the economic recovery, require temporary use as an active startup and they need process control in an indefinite waiting time. The analyses carried out in the thesis show that a possible solution to the problem is to repeat the temporary land use until the internal rehabilitation of the urban void or the emergence of an external economic situation to complete it, occurs.

The final presentation of the main issues contains a summary and an evaluation of the results of the conducted research. It refers to changes in the functions of users who may be active prosumers instead of passive consumers and the role of an architect in creation of temporary landscape. An incremental method of urban creation based on discoveries and developing ideas to solve the problem "on the way" is proposed and the tools are prototyping and piloting.

The evaluation of the research into urban voids, temporary land use and the function of an architect-urbanist is done in three methodological perspectives adopted and described in the introductory part. Nevertheless, the assessment of the contribution to the development of knowledge and the architect-urbanist's toolkit is based on the analysis of commercialization of research results through the prism of value growth, i.e. profit on the real estate market. The final recommendations are addressed to the professional environment and its surroundings and concern the practice of operational urbanization and didactics of urban planning.

On the margins of the main subject of the thesis, there are two issues that require further exploration. I am planning to conduct the research into the possibility of implementing "generative regulation" i.e. "parametric urban planning" in the operational urbanism and I think that a metadescription in the proposed "critical urbanism" is needed.